

adwokat Anna Masiota

TRANSGRANICZNE POSTĘPOWANIA SPADKOWE W UE – jurysdykcja i prawo właściwe

Postępowanie ma charakter transgraniczny, jeśli dotyczy sprawy, w której występują elementy ustawodawstw kilku państw. W przypadku postępowań tego rodzaju konieczne jest dokonanie ustaleń, jakie sądy będą właściwe do rozpoznania danej sprawy, prawo jakiego państwa powinny zastosować sądy rozpoznające sprawę i w którym państwie zapadłe orzeczenie będzie podlegało wykonaniu.

Od dnia 17 sierpnia 2015 r., do dziedziczenia po osobach zmarłych w tym dniu lub później, zastosowanie znajduje rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i RADY (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego, tzw. rozporządzenie spadkowe.

W zakresie dotyczącym jurysdykcji i prawa właściwego w sprawach spadkowych rozporządzenie wprowadziło następujące rozwiązania:

- **odnośnie do jurysdykcji:** właściwe do rozpoznania sprawy spadkowej są sądy państwa członkowskiego, w którym znajdowało się ostatecznie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy (miejsce zwykłego pobytu to miejsce, w którym dana osoba zazwyczaj przebywa i w którym znajduje się jej centrum życiowe),

- jeśli spadkodawca w chwili śmierci nie miał zwykłego pobytu w żadnym z państw członkowskich Unii Europejskiej, jurysdykcja przysługuje temu państwu członkowskiemu, w którym znajdują się składniki majątku spadkowego, jeżeli spadkodawca miał w chwili śmierci obywatelstwo tego państwa, a w jego braku, miał w tym państwie wcześniej zwykły pobyt, pod warunkiem, że do chwili wniesienia sprawy do sądu upłynęło nie więcej niż 5 lat od chwili zmiany zwykłego pobytu,
- jeżeli spadkodawca nie miał obywatelstwa państwa członkowskiego, w którym zostawił majątek, ani też w wyżej wskazanym momencie, o którym wyżej, nie miał w tym państwie zwykłego pobytu, sąd tego państwa będzie miał jednak jurysdykcję z uwagi na miejsce położenia składników majątku (w tym przypadku, o ile spadkodawca nie dokona wyboru prawa, sąd państwa członkowskiego, rozstrzygając sprawę, zastosuje przepisy państwa trzeciego (warto w tym miejscu wskazać, że Dania, Wielka Brytania i Irlandia nie przyjęły omawianego rozporządzenia spadkowego i są w tym kontekście „państwami trzecimi”),
- w braku możliwości ustalenia ich jurysdykcji według powyższych zasad, sądy państwa członkowskiego mogą, w drodze wyjątku, orzekać w sprawie spadkowej, jeżeli postępowanie nie może być we właściwy sposób wszczęte lub przeprowadzone, lub nie byłoby możliwe w państwie trzecim, z którym sprawa jest ściśle związana, jednakże sprawa musi mieć dostateczny związek z państwem członkowskim sądu, do którego ją wniesiono,
- rozporządzenie przewiduje zasadę, zgodnie z którą sąd państwa członkowskiego UE mający jurysdykcję krajową rozpoznaje sprawę spadkową „w całości”, czyli w stosunku do wszystkich składników majątku spadkowego, niezależnie od tego, czy w skład spadku wchodzi ruchomości, nieruchomości czy inne prawa majątkowe,
- rozporządzenie nie wiąże istnienia jurysdykcji krajowej z miejscem położenia nieruchomości – postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku przez posiadający jurysdykcję krajową sąd polski będzie dotyczyło zarówno nieruchomości spadkodawcy położonych w Polsce, jak i nieruchomości położonych w innym państwie/państwach członkowskich UE, a pod pewnymi ograniczeniami – także w państwach trzecich,

- jeżeli spadek obejmuje składniki majątku znajdujące się w państwie trzecim, sąd może zdecydować o nieorzekaniu w odniesieniu do tych składników, jeżeli można oczekiwać, że orzeczenie odnoszące się do tych składników nie będzie uznane w tym państwie trzecim,
- rozporządzenie określa, że **prawem właściwym dla sprawy spadkowej** jest prawo państwa, w którym spadkodawca miał w chwili śmierci zwykły pobyt,
- w przypadku gdy – wyjątkowo – ze wszystkich okoliczności sprawy jasno wynika, że w chwili śmierci spadkodawca był w sposób oczywisty bliżej związany z państwem innym niż państwo stałego pobytu z chwili jego śmierci, prawem właściwym dla dziedziczenia jest prawo tego innego państwa,
- spadkodawca może dokonać wyboru prawa właściwego dla sprawy spadkowej,
- dokonanie wyboru prawa ojczyzstego, pod warunkiem, iż prawem tym jest prawo któregoś z państw członkowskich UE, ma wpływ na jurysdykcję (rozporządzenie preferuje, by jurysdykcję miały sądy tego państwa członkowskiego, którego prawo jest właściwe i wprowadza mechanizmy umożliwiające zbieg *ius* i *forum*),
- wybór prawa właściwego podlega pewnym ograniczeniom: każdy może dokonać wyboru prawa państwa, którego obywatelstwo posiada w chwili dokonywania wyboru prawa lub w chwili śmierci, jako prawa, któremu podlega ogół spraw dotyczących spadku (nie ma możliwości dokonania wyboru częściowego).

Odnosząc się do powyższego, tytułem przykładu wskazać należy, że w przypadku obywatela polskiego, który zostawił w spadku nieruchomości położone w Polsce i we Francji, jurysdykcję w sprawach spadkowych będzie miał sąd państwa członkowskiego UE miejsca ostatniego zwykłego pobytu spadkodawcy, rozstrzygając na podstawie prawa właściwego wskazanego łącznikiem ostatniego zwykłego pobytu (jeśli nie dokonano wyboru prawa). Zgodnie z zasadą kolizyjnej jednolitości spadku, zachowane zostaną jurysdykcja i prawo właściwe dla uregulowania dziedziczenia każdej z nieruchomości położonych w różnych państwach członkowskich UE. Tylko w przypadku, gdyby składniki spadku spadkowego znajdowałyby się poza Unią Europejską, może dojść do kolizyjnej podzielności spadku, czyli sytuacji, w której spadek dzieli się na odrębne masy podlegające dziedziczeniu według prawa różnych państw.

